

Convictus

– en av organisationerna för hemlösa

Claes Heijbel

I denna artikel beskriver Claes Heijbel hur föreningen Convictus arbetar med hemlösa personer. Arbetet bygger på medmänsklighet och medvetenhet i samspel. Bemötandet av hemlösa är mycket viktigt, där ingår att lära känna dem på ett personligt plan för att lägga grunden till en positiv förändring. Convictus är en länk mellan den hemlöse och hjälp i samhället. Ett nära och jämställt samarbete med socialtjänst och sjukvård är därför nödvändigt.

Claes Heijbel är ordförande i föreningen Convictus (www.convictus.org). Convictus, Box 13066, 103 02 Stockholm, claes.heijbel@convictus.org

Frivilligorganisationer är olika

Det finns en bild av att frivilligsektorn är ett och den offentliga ett annat. Om man tittar på de tre dominerande frivilligorganisationerna i Stockholm som når hemlösa så inser man snabbt hur märklig den bilden är – de tre är Stadsmissionen, Frälsningsarmén plus Convictus som jag representerar. Det enda vi tre har gemensamt är att vi alla har ett omfattande arbete i Stockholm för att hjälpa hemlösa. Men Stadsmissionen är en organisation på kyrklig grund organiserad som en stiftelse – och därmed utan större insyn för övrigt - som har funnits sedan mitten av 1800-talet. Frälsningsarmén är ett kristet samfund som också har funnits i

närmare 150 år. Convictus är en ung ideell partipolitiskt och religiöst obunden förening som bildades i mitten av 1980-talet.

Convictus är heller inte som de två andra ägare av en mängd fastigheter, vi driver inte företag, skolor och vårdinrättningar. Vi har inte heller hundratals anställda som de. Vår huvudinriktning är, förutom stöd till hemlösa, också att ge stöd till hivpositiva med missbruksbakgrund. Till vår dagverksamhet för hemlösa kommer dagligen runt 100 gäster. Tre av våra sex anställda arbetar direkt med denna grupp. Att vara medveten om att skillnaderna ofta är så här stora är nödvändigt, när man lite lättvindigt buntar oss samman i något som kallas ”frivilligsektorn”.

Medmänsklighet och medvetenhet

Kombinationen av medmänsklighet och medvetenhet är en kärna i Convictus arbete. Vi är inte bara ”snälla välgörare” som vänder oss till utsatta, utan vi är dessutom väl medvetna om vilka de processer i samhället är som gör att människor hamnar i utanförskap. Vi har en hög samlad kunskapsnivå föreningen utan att för den skull ha formella krav på vad de som engagerar sig hos oss skall ha för bakgrund. Sådana krav kan man inte ha i en ideell förening som vår, där det personliga engagemanget för det organisationen representerar oftast är den viktigaste faktorn och vår största kvalitet. Men i den samlade personal- volontär- och styrelsegruppen finns en spännande bredd och ett stort djup, både vad avser utbildning och erfarenhet. Att förstå detta och att använda sig av det för utsatta människor – hivpositiva och hemlösa – är en utmaning som kräver fantasi.

Medmänskligheten ligger i det humana bemötandet - en människa är alltid en människa och har rätt till ett värdigt bemötande var hon än befinner sig. Medvetenheten leder till slutsatser som i sin tur leder till konstruktivt agerande. Kan vara genom politiska påtryckningar, inlägg i massmedia, konferenser, remissvar. Medmänskligheten - att bry sig om medmänniskor - är nog ändå allra viktigast

Medvetenheten påverkar våra ambitioner. Om vi förstår vad som pågår, vet vi i vilken riktning vi skall gå. Vi vet inte minst att ”harm reduction” (att minska skadeverkningar) - ett för många svenska socialarbetare mycket negativt laddat begrepp - i många situationer innefattar det mest humana i en relation till en utsatt människa. När det gäller utsatta människor som vi når, innefattar begreppet att medverka till att människor inte blir mer skadade än nödvändigt till

följd av att omgivningen inte bryr sig, inte är medmänsklig.

Att tala om medvetenhet och medmänsklighet och få det att fungera i praktiken ställer en del krav: Dels måste Convictus som förening hela tiden föra en diskussion om vad vi vill med vårt arbete. Dels underlättar det om många i föreningen är överens om vilken oerhörd potential det ligger i att ha en hög kvalitet i kontakterna med socialtjänst, sjukvård och rehabiliteringsorganisationer. Vi måste också förstå värdet i att nå fram till så många volontärer som möjligt. Deras engagemang – det genuina intresset för det som Convictus representerar – är en viktig del av medmänskligheten. Deras ambition, i kombination med hela föreningens ambition, att göra något av detta engagemang, är en viktig del av medvetenheten.

Allt vi får från Stockholms Stad sedan hyran är betald är knappt 900.000 kr/år. Förutom dessa pengar, får vi 500.000 kr/år från Socialstyrelsen och 400.000 kr/år från Landstinget. De pengarna går i huvudsak till annat arbete än till de hemlösa, vår organisation består många olika delar.

Convictus roll

Totalt spelar Convictus en viktig roll när det gäller frågor som berör hiv och hemlöshet, trots att vi är så små och så fattiga. Vår röst hörs. Vi sitter med i utredningar och referensgrupper på lokal och nationell nivå. Vår förhållandevis starka roll beror sannolikt på flera olika saker. Viktigast är att vi har en omfattande praktiskt verksamhet som når de hemlösa varje dag. Vi vet hur denna grupp har det och det för vi ut. Vi vet väldigt väl vad vi pratar om när vi uttalar oss och vi har märkt att många är intresserade av det vi säger.

En annan faktor är att Convictus är en självständig ideell förening som inte är inlåst

i sådana traditioner som lätt bromsar snabba förändringsinitiativ inom offentlig sektor. Vi prövar nya saker, detta gör oss ibland extra intressanta. Dessutom är självkänslan inom föreningen stark. Detta illustreras av att vi ofta utmanar traditioner och den offentliga sektorn vad gäller förhållningssätt till utsatta grupper. Samtidigt vill vi arbeta nära både sjukvård och socialtjänst. Vi arrangerar också konferenser och utbildningar om hiv, missbruk och hemlöshet.

Samarbetet

Ett bra samarbete med, och att vara en länk till socialtjänst och sjukvård, är nödvändigt för att medverka till att hemlösa lyftes ur sin hemlöshet. Detta är för oss en självklarhet. Det borde vara en lika stor självklarhet även för den offentliga sektorn när de ser på oss. Vi når samma människor som dem, inte minst de allra mest sjuka och utsatta. De som är i allra störst behov av både sjukvård och socialtjänst. De som trots sin utsatthet hellre går till oss, än till ställen där den professionella hjälpen finns. Vad beror detta på?

Vi har sedan många år kritiserat sjukvård och socialtjänst för att alldeles för mycket sitta och vänta på sina patienter och klienter på sina institutioner på inbokade tider i stället för att söka upp dem där de finns, och vi har fått gehör för denna kritik. Det har blivit en förbättring. Sjukvård och socialtjänst måste, i mycket högre utsträckning än hittills, utgå från de mest utsattas verklighet när de formar sitt eget arbetssätt.

Samarbete mellan ideell förening och offentlig sektor, fungerar inte om inte föreningen respekteras som jämställd part. På den punkten tror jag att många offentliga institutioner har svårigheter. Tillspetsat kan det uttryckas som att de ser sig som proffs och oss som amatörer. Jag anser att samsarbetsinverkan från offentlig sektor därför säl-

lan visat sig vara av mer än yttlig natur sedan vi startade med vårt hemlöshetsarbete 1997, även om en förändring till det positiva har märkts de senaste åren.

Convictus arbetssätt

Vi står på oss på den här punkten, för vi behöver samarbeta. Vi anser oss också veta bäst när det gäller många saker som berör hemlösa och att det vi vet är ett bra komplement till vad socialtjänst och sjukvård vet. Det vi vet hämtar vi från den verklighet vi står mitt uppe i varje dag. Att föra allt detta samman är bäst för Convictus gäster, socialtjänstens klienter och sjukvårdens patienter.

Vi arbetar nära gatunivå och når de mest utsatta i den världen - tiggare, utelligare, psykiskt sjuka - på ett personligt plan. Det kan vi göra för att vi välkomnar dem i vår verksamhet så som de är. Vi kräver inte drogfrihet, men vi accepterar inte att droger används inom vår verksamhet. De kommer till oss för att vi kan erbjuda det de behöver - gemenskap, äta mat, möjlighet att få rena kläder och att tvätta sig. Rent basala behov som varje människa har. Att vi sedan kombinerar denna miljö med vår ambition att medverka till att de kommer in i processer som leder till positiva förändringar är självklart. Det börjar med att vi lär känna våra gäster på ett individuellt plan som människor. Därefter anstränger vi oss mycket för att länka in dem i samhället.

Det har varit trögt att nå fram till infektionssjukvården på det sätt vi har velat, samtidigt är det så att vi når deras patienter dagligen. Många av våra gäster är hivpositiva hemlösa. De flesta är dessutom smittade av både hepatit b och c. Vi skulle vilja att infektionspersonal besökte oss mera och stod till förfogande när det gäller information till hemlösa. Det finns så mycket mer som skulle kunna göras för att bromsa infektioner

bland missbrukare. Men något hindrar dem, jag tror att de är rädda att inte uppfattas som professionella. De tror att vi vill att de skall diska och städa, när det vi vill är att de ska bistå med sin medicinska kompetens.

Samma sak tror jag gäller för socialtjänsten. Vi samarbetar med dem sedan flera år, och det har varit med både bra och dåligt resultat. Men det blir hela tiden bättre. Jag känner mig dock kritisk när socialtjänstens personal inte är professionell nog att utnyttja möjligheterna till personlig kontakt med hemlösa som de kan få hos oss och då på ett snabbare sätt nå fram till dem än inom socialtjänsten på inbokade tider. Jag känner mig kritisk till socialtjänstpersonal som mera gör visiter i vår dagverksamhet för hemlösa, som om det vore ett café vilket som helst, än att det faktiskt är en plats där deras klienter finns i sin vardag. Dessa patienter och klienter behöver hjälp och råd.

Frivilligorganisationernas roll

I debatten om att mer och mer av samhällets ansvar vältras över på frivilligorganisationerna vill jag säga att den faran finns, men det finns också andra aspekter som lätt kommer i skymundan. Vad kan vi faktiskt göra som den offentliga sektorn inte kan göra lika bra? Vad skulle vi kunna göra ännu bättre om vi fick möjlighet att expandera? Jag anser att frivilligsektorn är underutvecklad när det gäller socialt arbete satt i relation till det sociala arbete som görs inom offentlig sektor. För att få en ordentlig utveckling måste nog tron på frivilligorganisationernas potential växa rejält. Samtidigt vill jag säga att det inte finns någon automatik mellan en frivilligorganisation och en bra arbetsinsats. Våldigt många frivilligorganisationer fungerar dåligt. Många har överlevt sig själva.

Många av våra gäster är diagnostiserade som både missbrukare och psykiskt sjuka,

det är oacceptabelt om samhällsutvecklingen är den att de enda ställen de är välkomna till mer och mer blir hos ideella organisationer. Men förändringen av detta till något bättre ligger som jag ser det primärt hos samhället i stort, dessa människor måste vara välkomna i det övriga vardagssamhället, inte enbart vara hänvisade till frivilligorganisationer som Convictus eller till experter inom socialtjänst, psykiatri och beroendevård.

Genuint engagemang

Convictus omfattande arbetsinsatser vore en omöjlighet utan den stora grupp volontärer som engagerar sig hos oss. Men återigen, det är inte ovanligt att vi utsätts för kritik för att bygga upp en verksamhet där förutsättningen för framgångsrika insatser är just många och engagerade volontärer. Motstånd mot frivilligt arbete blandas samman med nedskärningar i den sociala sektorn och de ofta överdrivna betoningar som görs om nödvändigheten av att vara professionell för att ha kontakt och kunna förstå utsatta människor. Vi anser att frivilliga medarbetare är en fantastisk tillgång både för oss i föreningen och för våra hemlösa. Ofta är de studenter mellan tjugo och trettio år som drivs av ett genuint engagemang för det vår förening representerar och av viljan av att göra något positivt för utsatta människor. Om vi inte skulle lägga mycket kraft på att fånga upp detta engagemang skulle vår förening inte alls ha samma vitalitet som idag. Att ta vara på volontärerna – släppa in dem och bevara dem – är en riktigt stor utmaning.